

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/67580>

Please be advised that this information was generated on 2021-06-22 and may be subject to change.

Amerikaanse kiesstelsel werkt op een andere manier dan het Nederlandse - Verkiezingen VS zijn hier bron van misverstanden

In Nederland wordt niet goed begrepen hoe politiek in de VS werkt. Zo ontstaan verkeerde verwachtingen omtrent de verkiezingen, aldus .

Bertjan Verbeek

In de Nederlandse berichtgeving over de Amerikaanse verkiezingen van november komen vaak misverstanden naar voren over de aard van de Amerikaanse politiek. Dergelijke misverstanden kunnen leiden tot verkeerde verwachtingen over de uitkomst van de verkiezingen en het beleid van de nieuwgekozen president. Er bestaan minstens vier van zulke misverstanden.

Het eerste betreft de aard van het Amerikaanse politieke systeem. Verslaggevers besteden weinig aandacht aan de gevolgen daarvan voor de kandidaten en de verkiezingscampagnes die zij voeren. Om begrijpelijke redenen richten zij zich op de vraag wie voor ligt in de peilingen: Bush of Kerry? Daarbij wekken ze de suggestie dat degene met de meeste stemmen zal winnen. Het Amerikaanse kiesstelsel werkt op een andere manier dan het Nederlandse. Het is een zogeheten meerderheidsstelsel. De vijftig staten van de VSt leveren elk een aantal kiesmannen die na de verkiezingen bij elkaar komen om de president te kiezen. Hoe meer inwoners een staat heeft, hoe meer kiesmannen hij levert. Wie in een staat de meeste stemmen haalt, wint daarmee de kiesmannen van die staat. De verliezer krijgt er geen. Daardoor kan een kandidaat president worden zonder de meerderheid van stemmen te hebben gewonnen. In 2000 won Al Gore, landelijk gezien, 540.000 stemmen meer dan George W. Bush, maar de hoofdprijs, het Witte Huis, won hij niet.

In de berichtgeving in Nederland wordt weinig aandacht besteed aan de logische gevolgen van dit kiesstelsel. We lezen hier weinig over de vraag welke staten op dit moment cruciaal zijn voor Kerry en Bush om te winnen. Drie van de vijf inwonerrijke staten hebben zij sowieso nodig om een kans te maken op een meerderheid aan kiesmannen: Californie, Florida, Michigan, New York en Texas. Daarnaast richten Kerry en Bush zich op de zogenaamde swing states waar de uitslag nog lang niet vaststaat en die ook een behoorlijk aantal kiesmannen opleveren, zoals Colorado, Pennsylvania en Wisconsin. Om deze cruciale staten te winnen moeten zij op zoek gaan naar de zogeheten swing voters: kiezers die nog niet weten op wie ze zullen stemmen. Vaak zijn dat kiezers die bepaalde vaak lokale thema's zo belangrijk vinden dat zij graag horen wat de kandidaten hen te bieden hebben. De strijd wordt daarom meestal niet gedomineerd door nationale thema's (hoewel de crisis in Irak nu daarop een uitzondering vormt). Integendeel, lokale en regionale zaken bepalen de standpunten, en daarmee de kansen van de kandidaten.

Dat strookt doorgaans niet met de berichtgeving in Nederland. Hier wordt verondersteld dat de kandidaten een bepaalde visie hebben en dat kiezers die acceptabel vinden of niet. Het is eerder andersom: de kandidaten richten zich op de wensen van de belangrijkste swing voters in de belangrijkste swing states. George W. Bush wordt in Nederland vaak afgeschilderd als vertegenwoordiger van Amerikaans christelijk rechts (de zogenaamde moral majority). Dat zou electoraal niet verstandig zijn: door zich op te werpen als hun vertegenwoordiger zou hij het politieke midden en de swing voters van zich kunnen vervreemden. Onder normale

omstandigheden kan Bush al rekenen op de stemmen van 'christelijk rechts'. Hij moet alleen oppassen zich niet te links voor te doen. Het omgekeerde geldt voor John Kerry.

Het tweede misverstand is de suggestie dat het standpunt van Amerikaanse politici voortkomt uit duidelijke politieke ideeën. Over de rol van ideeën in Amerika bestaat veel verwarring. Aan de ene kant hebben bijna alle Amerikaanse burgers vergelijkbare, specifiek Amerikaanse, opvattingen over zaken als vrijheid, democratie en religie. Omdat zij die opvattingen delen, zijn het thema's waar alle kandidaten aan appelleren. De strijd gaat over het oplossen van concrete, vaak regionale problemen. In het algemeen gaat een Amerikaan niet vaak de politiek in vanwege zijn of haar bevlogen ideeën. Amerikanen die een politieke carrière ambiëren, bepalen vaak hun partijkeuze op basis van hun kansen om in een bepaald kiesdistrict kans te maken te winnen. De Democratische en Republikeinse partijen bieden beide ruimte aan politici van allerlei ideologische pluimage, zowel links als rechts (hoewel de Republikeinse partij de laatste twintig jaar duidelijk naar rechts is opgeschoven). Heel soms doen politieke ideeën er wel toe: in 2000 stemden zoveel kiezers op de onafhankelijke kandidaat Ralph Nader vanwege zijn ideeën over het milieu dat de Democratische kandidaat Al Gore een cruciaal aantal staten verloor aan Bush.

Het derde misverstand is dat Nederlandse commentatoren vaak denken dat de termen 'links' en 'rechts' in de VS hetzelfde betekenen als hier. De Democratische partij wordt vaak geportretteerd een beetje links van het Nederlandse midden. De Republikeinse partij vaak als behoorlijk rechts van het Nederlandse midden. Vanwege de Nederlandse verhoudingen bestaat er daarom vaak een lichte voorkeur voor de Democratische kandidaat omdat men denkt dat die partij dichter bij het politieke midden staat. Men heeft weinig oog voor het feit dat Amerikaanse presidentskandidaten inhoudelijk vaak dicht bij elkaar staan.

Het laatste misverstand is de neiging in Nederland om zich exclusief te richten op de presidentsverkiezingen. Dit wortelt in de onjuiste gedachte dat de Amerikaanse president over reusachtige bevoegdheden beschikt. Het is zeker waar dat een Amerikaanse president meer macht heeft dan premier Balkenende. Toch kan hij slechts beleid voeren als hij een meerderheid achter zich krijgt in zowel het Huis van Afgevaardigden als de Senaat. Dat betekent dat het in november niet alleen gaat om de president, maar ook om de verkiezing van 435 leden van het Huis van Afgevaardigden en van 34 (van de 100) leden van de Senaat. Die uitslag zal bepalen of Bush of Kerry een werkbare meerderheid in het Congres zullen hebben. Meer dan de politieke kleur van de president zal die uitslag bepalend zijn voor het beleid van de komende president.

B. Verbeek is universitair hoofddocent aan de opleiding politicologie van de Radboud Universiteit Nijmegen.